

**СЕКЦІЯ 8. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО,
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО,
КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС,
КРИМІНАЛІСТИКА**

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-268-8-30>

Акімов М. О.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ*

**ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ
ОХОРОНИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ:
АНАЛІЗ ЗАКОНОПРОЄКТА РЕЄСТР. № 5643 ВІД 09.06.2021**

Після початку збройної агресії проти нашої держави прийняті та станом на 10 жовтня 2022 року набули чинності тринадцять законів про внесення змін та доповнень до Кримінального кодексу (далі – КК) України [1]. Відповідно до них КК України доповнено вісьмома новими статтями, а ще до двадцяти внесені зміни. Звісно, певна частина цих змін та доповнень доволі неоднозначно сприймається як науковцями-криміналістами, так і правозастосовниками. Проте ще більше занепокоєння у теперішній час викликають намагання деяких суб'єктів права на законодавчу ініціативу (із посиланням на «нагальну потребу», «суспільний запит» чи інші подібні міркування) нашвидкуруч реалізувати власні прагнення у кримінально-правовій політиці без проведення ґрунтовної експертизи законопроектів (чи не беручи до уваги негативні висновки відповідних досліджень).

Зокрема, законопроект реєстр. № 5643 від 09 червня 2021 року «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності за порушення авторського права і (або) суміжних прав» [3], далі – законопроект 5643, має на меті посилення адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення авторського права і (або) суміжних прав та одночасне виключення такої відповідальності за відсутність

маркування контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

Не можна не погодитись із міркуваннями суб'єкта права на законодавчу ініціативу стосовно обумовлення прийняття законопроекта 5643:

– застарілістю системи маркування контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних;

– потребою посилити стримувальний ефект відповідальності за порушення авторського права і суміжних прав шляхом встановлення більш суворих санкцій за такі порушення.

Водночас спосіб, що його застосовують для досягнення заявленої мети, є вельми дискусійним, а іноді – просто неприйнятним. Так, розробник законопроекта 5643 пропонує виключити з КК України статтю 216 «Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок». Однак Верховна Рада України 15 грудня 2021 року прийняла, а Президент України 04 січня 2022 року підписав Закон України № 1965-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування маркування контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» [2], яким згадану статтю виключено з КК України.

Далі, суб'єкт права на законодавчу ініціативу пропонує (у редакції законопроекта 5643) викласти у новій редакції диспозицію частини першої статті 176 КК України, сформулювавши кримінально протиправне діяння таким чином: «Незаконне використання об'єктів авторського права (в тому числі літературних, художніх творів, комп'ютерних програм, баз даних (компіляцій даних), інших творів) і (або) суміжних прав (виконань, фонограм, фільмів, програм організацій мовлення), виготовлення, реклама, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для недозволеного обходу технологічного засобу захисту авторського права і (або) суміжних прав (в тому числі кардшейрінг), камкординг, інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, а також фінансування таких дій, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі».

Як бачимо, у разі прийняття законопроекта 5643 у запропонованій редакції перелік кримінально караних діянь проти об'єктів авторського права суттєво скоротиться – фактично таким залишиться лише їх використання, оскільки виготовлення, реклама, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування (в тому числі кардшейрінг) вважатимуться вчиненими щодо засобів для

недозволеного обходу технологічного засобу захисту авторського права і (або) суміжних прав. Тобто законопроект 5643 фактично спрямований на досягнення мети, протилежної заявленій (адже чинна редакція статті 176 КК України передбачає відповідальність як за незаконне використання, так і за відтворення, розповсюдження та тиражування об'єктів авторського права).

Крім цього, у законопроекті 5643 пропонується одночасно:

– передбачити як окреме кримінально каране діяння відповідно до статті 176 КК України фінансування незаконного використання об'єктів авторського права (в тому числі літературних, художніх творів, комп'ютерних програм, баз даних (компіляцій даних), інших творів) і (або) суміжних прав (виконань, фонограм, фільмів, програм організацій мовлення), виготовлення, реклами, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для недозволеного обходу технологічного засобу захисту авторського права і (або) суміжних прав (в тому числі кардшейрінгу), камкордингу, іншого умисного порушення авторського права і суміжних прав;

– доповнити КК України статтею 176-1 «Фінансування порушення авторського права і суміжних прав», відповідно до якої криміналізувати умисне фінансування дій, пов'язаних із незаконним використанням об'єктів авторського права (в тому числі літературних, художніх творів, комп'ютерних програм, баз даних (компіляцій даних), інших творів) і (або) суміжних прав (виконань, фонограм, фільмів, передача організацій мовлення), виготовлення, реклама, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для недозволеного обходу технологічного засобу захисту авторського права і (або) суміжних прав (в тому числі кардшейрінгу), камкордингу, інших умисних порушень авторського права і суміжних прав.

Передбачення відповідальності за фактично тотожні діяння двома різними статтями КК України не тільки суперечить ustalеним традиціям правотворчості та правилам законопроектної техніки, але і (у разі прийняття законопроекта 5643 у запропонованій редакції) призведе до штучної конкуренції кримінально-правових норм та до порушення принципу правової визначеності, на необхідність безумовного дотримання якого неодноразово звертали увагу у своїх рішеннях Конституційний Суд України, Верховний Суд України та Європейський суд з прав людини. І це вже не кажучи про те, що фінансування певних дій може бути тільки результатом свідомої вольової діяльності особи (а тому словосполучення «умисне фінансування» є зайвою деталізацією).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2314-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 19.10.2022).
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування маркування контрольними марками примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних : Закон України від 15 грудня 2021 року № 1965-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1965-20#Text> (дата звернення: 19.10.2022).
3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності за порушення авторського права і (або) суміжних прав : законопроект реєстр. № 5643 від 09 червня 2021 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72189 (дата звернення: 19.10.2022).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-268-8-31>

Горідько М. В.,

аспірантка

Академії адвокатури України

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ОРГАНОМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ

В теорії кримінального процесу «зловживання правом» розглядається, переважно, як різновид неправових дій, пов'язаних із зловживанням правовою свободою, вчиненням дій «во зло» і всупереч з призначенням наданого учаснику кримінального процесу права. Зловживання можна визначити як дію або бездіяльність при реалізації учасником кримінального провадження своїх процесуальних прав без мети досягнення правомірного результату і всупереч змісту та призначенню цих прав, спрямовані на перешкодження виконання завдань кримінального провадження.

У чинному КПК України передбачені випадки, коли суд може кваліфікувати певні дії учасників кримінального процесу як зловживання процесуальним правом: (1) коли йдеться про повторно